

A man's profile is shown against a light orange background. The left side of his head and beard is overlaid with a semi-transparent blue square. The text "Tere, kallis!" is centered over the man's face, with a white horizontal line underneath it that has a small downward-pointing arrowhead in the center.

Tere, kallis!

150. hooaeg

24. juunil 1870 mängiti Tartus Vanemuise Seltsi majas esmakordselt Lydia Koidula näidendit „Saaremaa onupoeg”. Seda kuupäeva loetakse Eesti rahvusliku teatri alguseks. Hooajal 2019/20 tähistab kogu Eesti teater oma 150. sünnipäeva.

TIIT PALU

Tere, Kallis!

KOMÖÖDIA KAHES VAATUSES

LAVASTAJA JA MUUSIKALINE KUJUNDAJA TIIT PALU

KUNSTNIK EUGEN TAMBERG

VALGUSKUJUNDAJA IMBI MÄLK

INSPISENT AIME ROOSILEHT

ESIETENDUS 21.09.2019 VANEMUISE VÄIKESES MAJAS

KAROL KUNTSEL, MARIA ANNUS

Osades

VIKTOR – Karol Kuntsel

PILLE, TEMA ABIKAASA – Maria Annus

SIRJE, VIKTORI ÕDE – Katrin Pärn

PEETER – Robert Annus

**Üksteisest pimedas me mööda käime,
On kõigil ümber pingul' tõmmat kest:
Me näeme nukke, varje – mitte inimest,
Kuid ometi – me pole, mida näime.**

**Ent vahel seisatame, miski kõlas!
Mis heli, viis, mis kaunis sõna-läit!
Sa äkki kannad vilja-sületäit –
Ja nagu keegi raputas sind õlast.**

**Siis näeme virgudes all kiirte-uhte,
Kui pilgu valgusesse saame maast:
Sa polegi see tuules lendlev laast –
Sa i n i m e s e k s saand all taide-puhte.**

**Ürgigatsustes kui me süda põdes –
nüüd saand me tagasi, mis osa meist.
Ei enam võõrista me teineteist,
Kui Ilu kaudu viivuks imetlend me Tõde.**

Marie Under
(1935)

Vastab lavastaja ja näidendi autor Tiit Palu

Oled oma teatrikarjääri algusest peale üsna usinasti tekste lavale kohandanud, mingil hetkel lisandus ka originaallooming. Eesti Teatri Agentuuri andmebaasis on sinu nimel 13 originaalnäidendit ja 9 dramatiseeringut. Miks sa kirjutama hakkasid, kas sobiva lavastamismaterjali puudusel või hoopis kirjutamissoovist?

Olen kirjutanud nii olude sunnil, uudishimust elu vastu, kindlatele näitlejatele mõeldes kui ka valmis materjali puudumisel. Dramaturgia on seotud keskkonnaga, kus ja kelle jaoks ta on kirjutatud. Omamine dramaturgia peegeldab kohalikku olu ja elu paremini kui välismaine. Teatris peab olema esindatud nii kaasaegne rahvusvaheline, klassikaline kui ka omamine näitekirjandus.

Kunagi, veel nõukogude ajal lõpus, kui tulin Tartu ülikooli eesti filoloogiat õppima – olen selle eriala ka lõpetanud – oli selline aeg, kus kirjanikud olid enamuses filoloogid ja kirjanikuks õpiti filoloogia-teaduskondades või kõrgematel kursustel. Õppisin keeleteadust, lingvistikat. Ülikooli lõpetades pidin tööle asumata teadurina Eesti Keele Instituuti, aga siis astusin hoopis lavakasse. Hilisemas teatrielus on filoloogiharidusest olnud ikka peamiselt kasu. Ülikooliaegne lugemus toidab siimaani.

Teatris võib lavastada näidendeid ja teha neid hästi. Kuid teatris võib ka tegeleda teemade, hoiakute, ideedega. Alati pole nende jaoks olemas valmisteksti. Siis tulebki see koht, kus võib tekkida mõte kirjutada ise näidend.

Kolm aastat tagasi kirjutasin „Põlenud mäe“, mille taga oli soov kujutada muutunud maailma, kus raamatute omamine ja lugemine pole enam enesestmõistetav. Üle-eelmisel hooajal kirjutatud „Medeias“ soovisin uurida ühelt poolt „võõra“ ja „oma“ konflikti, teisalt ka soomudeleid (kõiki tegelasi kehastasid näitlejannad). Mõlemad nimetatud näidendid olid kirjutatud just nendele näitlejatele mõeldes, kes seal mängisid.

Ligi kuus aastat võttis aega näidendi „Klarissa kirjad“ kirjutamine, see põhineb dokumentidele, päevikutele ja mälestustele. Sellest sai peale lavastuse Pärnu Suveteatris ka kuuldemäng ERR-is, tekst on tõlgitud ka inglise keelde.

Omaette alaliik on siin nn ülekirjutused. Nagu näiteks „Medeia“. On täiesti loomulik, et vana näidendit või müüti kirjutatakse uuesti ümber, nii et mõte, mis 2500 aastat tagasi on olnud aktuaalne, jääb aktuaalseks ka tänases päevas, ehkki võib-olla paljud sõnad, tegevuskäigud ja tegelased on muutunud. Sellisel juhul on ülekirjutamine õigustatud ja isegi vajalik.

Kui võtta Euripidese „Medeia“ sellisena, nagu ta on kirjutatud, siis tänapäeval ei kõnetaks see enam nii nagu oma kirjutamise ajal. Kuid kui kirjutada see lugu uuesti, siis on võimalik saavutada mõjult võrreldav tulemus. On teada, et enne Euripidest oli olemas umbes 30 näidendit Medeiast, peale Euripidest on neid kindlasti sadu, kuid teatud kindlate rõhupunktide järgib enamuse neist nimelt Euripidese ideid.

Ega see ise tekstide kirjutamine lihtne tee pole, vähemalt minu jaoks küll mitte. Mu enda filter või tagasiside on oma tekstide puhul üsna armutu. See on lõpmatute lihvimiste, muutmiste ja vastuolude tee. See ei ole kerge, näidend saab oma lõpliku kuju alles esietenduseks.

Eriline side näib sul olevat eesti autoritega: Tuglas, Gailit ...

Tuglas ja Gailit on minu jaoks tõesti tähtsad olnud. Nad on eesti kirjanduse suurimad keele- ja stiilimeistrid. Gailit on kergem ja vabam, Tuglas omajagu raskemeelsem ja rohkem raamides. Tuglast olen lavale toonud vist neljal erineval korral, „Felix Ormussoni“ sai tehtud, novelle, hiljem ka „Väikest Illimari“. See Endlas tehtud „Väike Illimar“ on jäänud helgena meelde, sest seal õnnestus millelegi väga tähtsale pihta saada. Illimari mängis toona Jüri Vlassov, see oli tema 60. sünnipäeva lavastus.

Enam ma nii palju ei loe, aga eks see maht toidab siiani. Mis puudutab eesti kirjandust või kirjandusklassikat, siis selles ma orienteerun. Uuem eesti kirjandus veel klassikaks muutunud ei ole ja muutunud maailmas võib-olla ei muutugi.

Sinu näidend „Lugusid loomadest“ sai Eesti Teatri Agentuuri 2015. aasta näidendi-võistlusel eripreemia. Lavale see veel jõudnud pole. Kas plaanid kunagi ise lavastada?

See näidend on tõlgitud soome keelde ja seda on korra Soomes eesti dramaturgia tutvustamise ürituse raames esitatud Tampere legendaarses alternatiivteatris Telakka. Tean, et paljud on seda lugenud ja selle lavastamise peale on ka mõeldud, aga kuna olen ise tegevlavastaja ja ka teatri loominguline juht, siis ilmselt see veidi pärsib neid protsesse. Võib-olla on ka mingi eelarvamus või oodatakse, et ma ise oma näidendi lavale tooksin. Mulle jälle oleks just huvitav, kui mu teksti tõlgendaks keegi teine.

Kust leiad oma näidendite teemad?

Mind ei huvita niivõrd lugu, vaid see, kuidas inimene on oma mõtete haardes või milliseks keegi sisemiselt muutub. Mulle on lähedane naer läbi pisarate, lood, kus on naeru, aga ka melanhooliat ja kurbust. Mulle meeldib selline sissupoole muigamise teater. Mind ei huvita niipalju see, mis juhtub, kui see, mida räägitakse ja kuidas mõeldakse. Ja ma otsin sellist helget ja kergem olemist, kus kannad pole kogu aeg maas ning öeldud sõna ja tegevus on pisut nihkes. Me elame sellises maailmas, kus keel, stiil, keele lihvituse – seda kõike on üha vähem. On suur privileeg omada võimalust mingite sõnade ja lausete kallal pikalt nokitseda ja jõuda nendega ka inimeste ette. Kui palju kirjutatakse näidendeid, mis kunagi lavale ei jõua!

Millest sai alguse näidendi “Tere, kallis!” idee?

Pärast seda, kui olime Vanemuises teinud „Medeiat“, mis on tragöödiate tipp (see Tiidu näidend oli 2019. aastal kirjanduse aastapreemia nominent – A.T.), mõtlesin, et nüüd võiks vastukaaluks kirjutada mitu komöödiat; et on vaja pisut kergema pilguga ringi vaadata. Aga eks see komöödia, mida mina kirjutada ja ka näha tahaksin, on just natuke keele peale ehitatud, seal on sellised veidi elust väsinud tegelased, kes püüavad leida uut värskust või midagi sellelaadset. Mõõdunud suveks kirjutasin Pärnu Suveteatri jaoks Bornhöhe ainetel „Armastuse narrid“ – täiesti pretensoonitu naljatükk, aga nõudlike dialoogidega ja nüüd siis jõudis lavale „Tere, kallis!“

On sellel näidendil mingi seos ka ühe teise su näidendiga, millel on üsna sarnane pealkiri? Pean silmas näidendit „Ära muretse, kallis!“, mis esietendus 2010. aastal Endla teatris?

Ei, midagi ühist neil kahel pole. See eelmine on kirjutatud majanduskriisi ajal, siis tahtsin tuua lavale näidendi sellest, kui tähtis on üksteist toetada. Mul oli seal üks noor abielupaar, kes oli ennast lõhki laenanud ja lisaks olid nad ka töö kaotanud. See oli situatsioonikomöödia, nalja sai seal omajagu, lavastus sai lausa Endla publikupreemia. Ja mõte oli lihtne: näidata inimestele, et isegi selles situatsioonis, mil justkui kõik on kadunud, on sul ikka alles see lähedane inimene, kellele toetuda ja kes vajab sinu toetust. Muidugi ma tahan, et maailm oleks parem ja inimesed üksteisele sõbralikumad. Elus me näeme, kuidas kõige lähedasematega ollakse kõige armutumad. Eks selle paradoksi ja selest tuleneva kurbusega tegeleb ka praegune näidend.

Sageli mõtlevad kirjanikud oma teoste kangelastele väga peeni või kordumatuid nimesid. Sinul tundub olevat vastupidine kontseptsioon – kõik nimed on rõhutatult „tavalised“?

Praeguses näidendis on laval Peeter, Viktor, Sirje ja Pille. Kõik need neli nime on minu isiklikus nime kontekstis väga positiivsed ja mängule kutsuvad. Ma tunnen vähe Peetreid ja Viktooreid, kes ei ole toredad inimesed. Või teisiti väljendudes: ükski Peeter pole mind lapsepõlves kiusanud, nii et ma tema nime ei tahaks kasutada. Peeter on mul üldse sage nimi, terve „Põlenud mägi“ oli Peetri peale üles ehitatud. Ma isegi vabandasin paari tuttava Peetri ees, kes seda vaatamas käisid. Nii et jah – mulle meeldivad lihtsad eesti nimed. Nimi ju kirjeldab ka tegelast, sest paljud iseloomuomadused on nimes olemas. Näidendis „Lugusid loomadest“ tahtsin ma, et kõik nimed oleksid kolmetähelised, siis tegingi sellise nime komplekti. Kui tegelasele nime välja mõtlen, siis tunnen ka seda inimest juba natuke.

On su näidendites ka tegelane, kellega end mõningal määral ise samastad?

Minu mõtteid vahendavad kõik tegelased, panen end veidike ikka kõigi sisse ja elan neile kõigile kaasa. Kirjanik püüab kujutada ikka usutavat inimest ja jutt, mida tegelane räägib, võiks olla ka elus võimalik. Kirjutades räägid ju ise kõigi nende tegelaste häältega. Igal tegelasel on oma töö ja tödede virvarris proovitakse ellu jääda. Draama on ju tödede ristumisväli, nagu elugi. Aga päris iseenda alter ego ma oma lugudesse kirjutanud pole. Ma ei julgeks niimoodi teha. Aga tükke tuttavatest inimestest ja kinni püütud jutukatkeid – neid satub ikka ka näidenditesse. Kindlasti tükke ka minust.

Kirjandusest rääkides: kui saad lihtsalt raamatu haarata ja lugema hakata, siis mida kõige meelsamini loed? Nimeta mõni lemmikautor ja lemmikraamat!

Praegu ma lemmikautoritest rääkida ei saa – ma ei loe enam nii palju ja süsteemselt. Eesti kirjanduse klassika on maailmatase: Unt, Luts, Tammsaare, paljud meie tippluuletajad. Noorena meeldis mulle näiteks William Faulkner, teda lugesin palju ja korduvalt üle. Mul oli kunagi ka selline periood, et võtsin ette ja lugesin läbi näiteks kogu Tolstoi ja Dostojevski. Siinkohal on sobiv meelde tuletada, et oli selline aeg, mil polnud veel interneti ja Tartus õppival tudengil ei olnud ei televiisorit, telefoni, raadiot ega isegi makki. Oli lamp, ahi küdes, raamatukogust

sai raamatuid laenutada ja neid lugeda. Ja siis sai autoreid süstemaatiliselt läbi loetud küll. Aga praegu, raamatupoodi või raamatukokku minnes – ma käin palju raamatukogus – huvitavad mind eelkõige ajalugu ja esseekogumikud. Ka praegu on mu laual Fanny de Siversi ja Czesław Miłoszi esseekogumikud, mis oma lugemisaega ootavad. Ilukirjandust loen viimasel ajal vähem. Pole kahjuks enam seda kannatust lugeda pikka kirjeldavat teksti, see tänapäeva hektiline maailm on tekitanud vajaduse asjad kiiremini kätte saada. Olen muutuvate aegade ohver, ei ole õnnestunud minevikku kinni jääda! Ajaloost saad kätte faktid, filosoofiast mõtted ...

Aga lemmikud draamakirjanduses?

Mul on suur uudishimu teada saada, kuhu liigub kaasaegse draamakirjanduse mõte. Jälgin teatrites toimuvat. Näen, et sõna roll teiseneb ja väheneb. See on seotud nn tõejärgse ajastuga ja sõnade paljususega. Siit võrsub omaette võimalus käsitleda teatris just nagu reaalseid või ajaloolilisi sündmusi, kuid sellises nihkes, mis muudavad nende tähendust.

Jälgin loomulikult kodumaist draamakirjandust ning mitme välismaise dramaturgi ja teatri-tegelase otsinguid.

Oma loomingulistes plaanides näen lähitulevikus lavastusi klassikute näidendite põhjal. Tšehhov, Ibsen ja Strindberg on alati meie kaasaegsed.

Tiit Paluga vestles Anu Tonts

Lavastuse „Tere, kallis!“ tegelasel Viktoril on kodus plaadisari “Eesti orelid”. Mis sari see selline on?

„Eesti orelid“ on aastatel 1970–1990 ilmunud sari, milles Eestis asuvatel orelitel musitseerivad eesti organistid. Sarjas ilmus kokku 32 albumit.

Kogu ettevõtmise eestvõtjad olid kaks silmapaistvat eesti orelikunstnikku, Rolf Uusväli ja Hugo Lepnurm, kes tegid kahe aastakümne jooksul teoks Euroopas unikaalse ettevõtmise: Eesti huvitavamate ajalooliste orelite tutvustamise plaadistamise kaudu. Erakordne oli see ettevõtmine just nõukogude korra tingimustes, sest ette tuli kõikvõimalikke takistusi. 1960ndate aastate lõpust kuni 1990ndate alguseni salvestati kokku 33 heliplaati (LPd). Hugo Lepnurm tegutses suursarja alguspooles ja plaadistas kokku 7 LPd, Rolf Uusväli salvestas kõik ülejäänud 26 plaati.

Tänu plaadisarjale on kõlama pandud 30 erinevat orelit, millest enamus polnud algul kaugeltki mängukorras. Enamik oreleist vajas remonti, et neil oleks võimalik kontsertmuusikat ette kanda. Nii päästeti orelid. Tegu oli kultuuriloolise kangelasteoga, kus kunstiline eesmärk andis võimaluse Eesti maakirikute orelid hävimisest päästa. Plaadid andis välja üleliidulise heliplaadi-tehase Melodija Riia osakond.

KAROL KUNTSEL, MARIA ANNUS, TIIT PALU

Tere tulemast Vanemuise teatrisse!

Teatrijuht Kristiina Alliksaar

Draamajuht Tiit Palu

Muusikajuht Paul Mägi

Balletijuht Mare Tommingas

Lavastusala juht Rait Randoja

Lavatehniline meeskond Rello Lääts, Kaupo Jalas,
Taivo Pöder, Tanel Pärn, Urmas Poom, Jüri Urbel

Dekoratsiooniala Marika Raudam, Mait Sarap, Innari Toome, Ain Austa,
Andres Lindok, Katrin Pahk, Jane Aus, Leenamari Pirn, Terje Kiho, Armin Luik,
Aleksander Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Eino Reinapu, Ullo-Ragnar Telliskivi

Grimm ja soengud Anne-Ly Randoja, Reet Laur

Kostüümiala Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Irina Medvedeva, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk,
Edith Ütt, Ljubov Guzun, Ivi Vels, Heli Kruuse, Luule Luht, Tia Nuka, Kaire Arujõe,
Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Kertu Lepasaar,
Marit Reinmets, Olga Vilgats, Natalja Malinen, Hanna Annok, Juta Reben,
Toomas Vihermäe, Malle Värno, Henn Laidvee

Riietajad Raina Varep, Kai Vahter

Rekvisiidiala Liina Martoja, Kaie Uustal, Mirka Porrassalmi,
Annaleena Adamson, Kärt Paasik, Angelika Aun

Valgustusala Andres Sarv, Raul Telliskivi, Imbi Mälk, Taivo Pöder

Heli- ja videoala Andres Tirmaste, Toivo Tenno ja Martin Salundi

Kavalehe koostas Anu Tonts

Kavalehe kujundas Katrin Kelpman

Kava- ja plakatifotod Maris Savik

Uued hooajal 2019/2020

Põrgupõhja Uus Vanapagan

Armuke Lageda Laujud

Faehlmann Don Juan

Carmen W Pangarööv

Meister Ja Margarita Detektiiv Lotte

Ooperifantoom

Neid Oli Kolm Õde Parkettide Pääl

Laul õnnest Kaalud

Tere, Kallis!

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks.

Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAE2X /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEE2X

Märksõna: VANEMUISE FOND

Vanemuise fond tänab:

Olga Aasavit, Andrus Ansipit, Mart Avarmaad, Alar Kroodot,
Kalev Kaset, Mati Kermast, Eero Timmermanni,
Tartu linna, Vanemuise advendikontserdil annetajaid.

Aasta toetaja

kinema

Ametlik autopartner

KIA | autospirit

Aasta toetaja

METEC

Suvekontserdi peatoetaja

GIGA

Ametlik hotellipartner Tartus

LONDON
HOTELL

Ametlik hotellipartner Tartus

DORPAT
HOTELL

Tartu
heade mõtete Etn

AITAN LAPSI

KULTUURIMINISTEERIUM

RÕÕM ELAMUSTEST

TALLINKIL ON SUUR RÕÕM OLLA
TEATER VANEMUINE SUURTOETAJA

TALLINK

Kinema
avab ukse
teatrielamusele!

Tugeva karakteriga Kia Ceed perekond

SPORTAGE

The Power to Surprise

Kia Ceed repertuaaris on kõik tugevad karakterid ning varustatud kaasaegse mugavus- ja turvastandarditele kohase varustusega.

autospirit

Autospirit Tartu Ringtee 82 | tel 734 1126, tartu@autospirit.ee

Lisaks rikkalikule varustusele annab Kia kaasa kindlustatud kvaliteedi, autotööstuse juhtiva 7-aastase garantii, mis on välja teenitud karmile kontrollile alluvate usaldusväärse ja vastupidavuse testide tulemusena. Auto Bilt küsitluste järgi on mitmel aastal järjest Kia olnud nii kliendirahulolu, usaldusväärse kui pikaajalise kvaliteeditaseme osas kõrgeimal positsioonil Euroopa turu 20 juhtiva autotootja seas.

vanemuine.ee